

به سوی تئاتر بی چیز

برای خلاقیت از دست رفتنم

کتاب

پیش از آنکه بی چیز

بسیار از آن

ناله از آنجا

یرژی گرونفسکی

رشد بالایی: پول

فصل: ۰۰۶

ناله: ۰۰۵۶

کتابخانه ملی و مرکز اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

مترجم

کیاسا ناظران

۸-۱۰، خیابان ولیعصر، تهران، ایران

تلفن: ۰۲۱-۸۸۴۷۲۲۲

فکس: ۰۲۱-۸۸۴۷۰۸۸

وبسایت: www.kiasanazaran.com

www.nashrgharb.com

info@nashrgharb.com

nashrgharb@yahoo.com

Printed in the Islamic Republic of Iran

فهرست مطالب

مجموعه‌ی تئاتر امروز جهان

- ۹ ..... مجموعه‌ی تئاتر امروز جهان.
- ۱۳ ..... پیشگفتار مترجم.
- ۱۵ ..... برای آگاهی بیشتر.
- ۱۹ ..... پیشگفتار (پیتر بروک).
- ۲۳ ..... به سوی تئاتر بی چیز (یرژی گروتفسکی).
- ۴۳ ..... عهد جدید تئاتر (گفتگو با گروتفسکی، اوژنیو باربا).
- ۷۱ ..... تئاتر یک برخورد است (گفتگوی نایم کاتان با گروتفسکی).
- ۷۹ ..... آکروپولیس (لودویک فلاژن).
- ۹۱ ..... دکتر فاستوس: مونتاژ یک متن (اوژنیو باربا).
- ۱۰۳ ..... همیشه شاهزاده (لودویک فلاژن).
- ۱۰۷ ..... او کاملاً خودش نبود (یرژی گروتفسکی).
- ۱۱۹ ..... پژوهش در روش (یرژی گروتفسکی).
- ۱۲۵ ..... آماده سازی بازیگر (۱۹۶۲-۱۹۵۹) (اوژنیو باربا).
- ۱۴۱ ..... تکنیک صدا.
- ۱۶۱ ..... آماده سازی بازیگر (۱۹۶۶) (فرانتز ماریژن).
- ۱۹۳ ..... تکنیک بازیگر (گفتگوی دنی بابله با گروتفسکی).
- ۲۰۵ ..... سخنرانی در سکارا (یرژی گروتفسکی).
- ۲۲۱ ..... برخورد آمریکایی (گفتگوی ریچارد شخنر و تئودور هوفمان با گروتفسکی).
- ۲۳۵ ..... تشریح اصول (یرژی گروتفسکی).

مجموعه‌ی تئاتر امروز جهان

وجود بیش از هجده دانشکده‌ی هنرهای نمایشی دولتی و خصوصی در سراسر کشور، به اضافه‌ی ده‌ها کارگاه آزاد آموزش هنر بازیگری و کارگردانی، که هر ساله دست‌کم ۱۲۰۰ فارغ‌التحصیل متخصص و تعلیم‌دیده وارد بازار تولید هنرهای نمایشی می‌کنند، در جوار ۲۰۰ گروه داوطلب شرکت در جشنواره‌ی نمایش‌های آیینی سنتی، ۳۳۶ گروه تئاتر معلولین در سراسر کشور، ۵۱۰ گروه تئاتر مردمی در ۴۳۷ سرای محله‌های تهران، وجود ۱۲۰ گروه تئاتر فعال در حوزه‌ی نمایش‌های ویژه‌ی کودک و نوجوان، ۴۵۷ گروه تئاتر عروسکی متقاضی در جشنواره‌های داخلی تئاتر عروسکی، ۲۶۷ گروه خیابانی دارای پروانه و ۴۷۰ گروه حرفه‌ای خواهان شرکت در جشنواره‌ی سالیانه‌ی تئاتر فجر، که در مجموع یک نیروی فعال ۲۰۰ هزار نفره در سراسر کشور را تشکیل می‌دهند، ما را در برابر مطالبات نیرویی فعال، جوان و پویا قرار می‌دهد که برای آموختن و اندوختن، بیش‌تر از هر زمان دیگر، نیازمند منابع و کتاب‌های پرارزش و علمی در همه‌ی زمینه‌های نظری و عملی هنر نمایش‌اند. کافی است تنها یادآوری کنیم که در زمینه‌ی نمایش‌نامه‌نویسی، در سال ۱۳۹۲، حدود ۳۰۰۰ نمایش‌نامه توسط درام‌نویسان جوان ایرانی به رشته‌ی تحریر درآمده است. ارقام و آمار زمینه‌های دیگر نیز بسیار درخور توجه‌اند:

- برپایی ۸۷ جشنواره و همایش و یادواره: ۳۲ جشنواره‌ی استانی، ۶

جشنواره‌ی منطقه‌ای و ۵۲ جشنواره با عناوین مختلف از سوی گروه‌های نمایش در نقاط مختلف کشور.

- تولید ۴۹۳۸ نمایش از سوی گروه‌های نمایش و ادارات فرهنگ و ارشاد اسلامی سراسر ایران.

- تعداد ۶۷۶۹۹ اجرا از نمایش‌های تولید شده در گونه‌های مختلف.

- وجود ۱۲۲۳۰۶۹۱ مخاطب و تماشاگر.

تعداد تالارهای فعال محل اجرای نمایش در سراسر کشور ۳۹۹ سالن.

طرفه آن‌که (بر طبق آمار ارائه شده از طرف دفتر طرح و برنامه‌ی اداره‌ی کل هنرهای نمایشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) این آمار و ارقام تنها مربوط به فعالیت‌های یک ساله‌ی ۱۳۹۲ در مراکز هنری و ادارات وابسته به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است. حال اگر فعالیت‌های گوناگون: ۷۲ کانون نمایش دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد، واحد فرهنگی هنری بنیاد شهید، واحد آموزش و تولید حوزه‌ی هنری سازمان تبلیغات اسلامی، و سرانجام حجم بالای آموزش و تولید نمایش در ده‌ها خانه‌ی فرهنگی و فرهنگ‌سراهای تهران و شهرستان‌ها را هم بیفزاییم، خواهیم دید با نیرو، توان، کار و خلاقیت بسیار گسترده‌تری روبه‌رویم که به علت جوانی و جست‌وجوگری، از هر نظر نیازمند تعلیم و آموزش‌اند. بنابراین بر اهل فن و قلم و مراکز علمی و انتشاراتی است تا در برابر استقبال گسترده و بی‌سابقه‌ی هنرمندان، دانشجویان و هنرجویان از این هنر پایه‌ای کهن و توانمند، تا آن‌جا که در توان دارند، بکوشند به قدر وسع و دانش خود از خرمن تجارب زنده و منابع علمی امروز دنیا توشه بردارند و به نوبه‌ی خود، پالوده و پیراسته و علمی، در دسترس این نسل جست‌وجوگر و زنده و فعال بگذارند، تا حتی الامکان فاصله‌ی فنی و فکری خود را با آخرین تجربیات و دستاوردهای امروز جهان کم و کم‌تر کرده باشیم.

از این نظر تألیف و ترجمه‌ی مجموعه‌ای از کتاب‌های ارزنده و علمی که

هم، ارزش دانشگاهی داشته باشد و به کار کلاس‌های درس و تحقیق دانشگاهی بیاید، و هم مفید به حال تجربیات عملی و کارهای اجرایی گروه‌های فعال نمایشی در مراکز حرفه‌ای و تجربی، اولین دل‌مشغولی ما برای تألیف و انتشار این مجموعه است. به خصوص که در غیاب مراکز پژوهشی و علمی، نبود تحقیقات منظم هنرهای نمایشی، فقدان مراکز اسناد و مدارک هنری، و نیز کمبود کتاب و کتابخانه‌های تخصصی، ما در همه‌ی زمینه‌ها با کاستی‌های جدی و چشمگیری روبه‌رویم.

وجود پاره‌ای پژوهش‌های سطحی ژورنالیستی نیز که تألیف‌شان بسیار شتاب‌زده صورت می‌گیرد و اغلب آن‌ها به شدت کهنه و تکراری بوده و یا رونویسی ناشیانه از کتاب‌های دیگران و منابع خارجی‌اند و تقریباً هیچ‌کدام به نیازهای واقعی امروز هنر و هنرمندان ایران پاسخ نمی‌گویند و تا به امروز جز غلط‌آموزی، سطحی‌نگری و «پخته‌خواری» سود دیگری در بر نداشته‌اند.

گفتن ندارد که خلاقیت‌های نمایشی گوناگون هنرمندان ما زمانی به سامان می‌رسد و از ارزش‌های مثبت و ماندگار برخوردار می‌شود که زیربنای تئوری محکمی داشته باشد. و به درستی این مهم به دست نمی‌آید مگر به یاری آموزش درست، استادان فرهیخته، وجود منابع موثق و داشتن م‌آخذ دقیق و علمی که باب نظریات نوین یا بحث‌های تازه را بگشاید، و یا از اصول پایه و راه کارهای نوین برای غنای زیبایی‌شناسی نمایش امروز سخن در میان آورد.

از سوی دیگر کثرت فرهنگ‌ها و وجود سبک‌ها، شیوه‌ها و گونه‌های جدید تئاتر در کنار آثار گوناگون بازمانده از حوزه‌های تمدن‌های مختلف از ۲۵۰۰ سال پیش تا کنون، فرهنگ تئاتر را چنان غنی و پیچیده و پریشوانه کرده است که بدون شک بدون تجهیز خود به منابع معتبر تاریخی یا تشریح اصول و روش‌های آن به یاری منابع پایه‌ای و م‌آخذ تشریحی نوین، امکان

ندارد از دستاوردها و تجربیات گرانبار هزاران ساله‌ی این هنر در سطح جهان
باخبر شویم.

بنابراین تلاش ما این خواهد بود تا این مجموعه، هم در زمینه‌ی نظری و
عملی به نیازها پاسخ گوید و هم در باب مباحث تاریخی، ژانرها، سبک‌ها و
تجربه‌های نوین، کمبودها را برطرف کند. و هدف در همه حال ارتقای سطح
کمی و کیفی هنر نمایش و تأمین نیاز هنرمندان، دانش‌آموختگان و
دوستان این هنر در زمینه‌های فکری و فنی پر ارزش است. باشد تا در
جای خود پژوهشگران، منتقدان، گزارشگران هنری و خوانندگان مختلف را
نیز به کار آید. و به‌ویژه هنرمندان گرمای شهرستان‌های دور و نزدیک را که
امکان دسترسی کم‌تری به مراکز علمی و دانشگاه‌ها دارند از هر نظر یاری
رسان باشد.

قطب‌الدین صادقی

پیشگفتار مترجم

پیشنهاد ترجمه‌ی کتابی را که در دست دارید، دوست و استاد عزیزم، مدیا
کاشیگر به من داد. قرار اول‌مان هم این بود که نیمی از کتاب را خودش و نیم
دیگر را من ترجمه کنم. اما مدیا به دلیل مشغله‌ی بسیار و این اواخر هم
ناراحتی قلبی، ترجمه‌ی کل کار را به من محول کرد. با این همه، بازم با آن
لطف و محبت فراوان و با دقت نظری که دارد، مرا در ترجمه‌ی کتاب کمک
کرد و بسیاری از دشواری‌های متن را برایم حل نمود.

اما برگردان این اثر جز با همدلی یارانم در گروه تئاتر «نیوشا» به انجام
نمی‌رسید؛ که در «سال بد، سال روزهای بلند و استقامت‌های کم» و در
سخت‌ترین شرایط روحی مرا به ادامه‌ی کار امیدوار کردند:

دوست عزیزم نازنین گودرزیان، زحمت مقابله‌ی ترجمه با متن انگلیسی
را به عهده گرفت و جابه‌جا از پیشنهادها و راهنمایی‌های ارزشمندش استفاده
کردم. ناگفته نماند که متن اصلی هیچ پانوشت و پی‌نوشتی نداشت و تمام
پانویس‌ها را هم همین عزیزگردآوری و در مواردی ترجمه کرده است.

اما محمود رضا رحیمی — که این ترجمه بیش از این‌ها مدیون اوست —
بسیاری از مباحث پیچیده‌ی این کتاب را برایم روشن کرد. در واقع ترجمه‌ی
این اثر به‌نوعی حاصل همکاری و همفکری ما در سال‌های اخیر و نتیجه‌ی
یک فرایند عملی و گروهی است.

کیاسا ناظران
دی ماه ۱۳۸۱